

3. Сітко, А.В. (2012). Проблема відтворення граматичної семантики інтерогативів засобами цільової мови *Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики*. К.: Логос.

4. Сітко, А.В. (2009). Роль контексту під час перекладу інтерогативних висловлювань. *Мовні і концептуальні картини світу*: зб. наук. праць. К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Вип. 26 (3).

5. Сога, Л. В. (2016). Полисемия как языковая универсалия в системе европейских языков. *Науковий огляд*, 4. (152), 90-103.

6. Mason, J., Knisely, E., Kendall, J. (1978). *Effects of polysemous words on sentence comprehension*. (40 P.). Illinois: Champaign.

7. Oxford Learner's Dictionaries. Retrieved 18 Februar, 2020, from <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/snowflake?q=snowflake>.

Зелінська Анастасія
Науковий керівник – доц. Сітко А.В.
(Національний авіаційний університет)

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Характерними тенденціями розвитку сучасного суспільства є посилення процесів глобалізації та інформатизації, що призводять до збільшення й спрощення інтернаціональних зв'язків і контактів. Розширення глобальної мережі Інтернет надає всі умови для інтернаціонального спілкування – від традиційного листування до голосової та відеокommunікації. Єдиною перешкодою на цьому шляху залишається мовний бар'єр, подолання якого за допомогою традиційного перекладу не розв'язує проблеми повністю, оскільки обсяг перекладів у світі постійно зростає, і навіть збільшення кількості перекладачів не в змозі повністю задовольнити потреби в перекладах (Гудманян 2019, 48).

Технологічний прогрес призвів до безпрецедентних змін в перекладі як засобі міжмовної комунікації. У статті розглядається вплив двох основних технологічних розробок сучасного перекладу: комп'ютерних засобів перекладу і машинного перекладу. Ці технології підвищили продуктивність і якість перекладу, підтримали міжнародне спілкування і продемонстрували зростаючу потребу в інноваційних технологічних розв'язаннях вікової проблеми мовного бар'єра. Однак ці інструменти також є серйозними проблемами і факторами невизначеності для перекладацької професії та галузі.

Тотальна комп'ютеризація світу та гонитва за новими потужностями серед розробників, удосконалення й вихід нових версій програмних продуктів, спроби зробити програмне забезпечення максимально сумісним із низкою інших комп'ютерних засобів та програм, інші новинки та винаходи індустрії та технічного прогресу майже щодня виводять на ринок нові вироби, які мають

бути описані й перекладені якомога більшою кількістю мов для донесення до кінцевого користувача і збільшення обсягів продажу (Гудманян 2019, 48).

Отож, визнаючи необхідність підвищення рівня обізнаності та технологічної компетентності, метою даної статті є вирішення цих проблем, щоб зробити технології перекладу ще більш невіддільною частиною міжмовної комунікації.

Щоб домогтися успіху на міжнародних ринках, компанії, що виробляли програмне забезпечення в 1990-х роках, і ряд інших галузей, пов'язаних з технологіями, прагнули підвищити продуктивність перекладу і забезпечити узгодженість своїх лінгвістичних даних на все більшій кількості мов і країн (Esselink 2000). В результаті цієї потреби і інших чинників, таких як вища доступність і цінова доступність обчислювальних потужностей і Інтернету, засоби комп'ютерного перекладу (CAT) стали першим великим технологічним зрушенням в сучасній перекладацькій галузі, комерційний дебют якого відбувся в 1990-х роках. Ядром інструментів CAT є перекладацька пам'ять (Translation Memory, TM) – програма, яка зберігає переведений перекладачем текст разом з текстом оригіналу, так що ці пари згодом можуть бути повторно використані повністю або частково, коли перед перекладачем постає завдання перевести тексти аналогічної лінгвістичної композиції. Наприклад, попередньо перевіривши наступну пропозицію з англійської на французьку:

Click on the «Next» button to go to the next step.

Cliquez sur le bouton «Suivant» pour passer à l'étape suivante (Doherty 2012).

А потім ввівши нову англійську фразу, яка містить:

Click on the «Back» button to go to the previous step (Doherty 2012),

TM покаже перекладачеві збережений переклад з першого речення і виділить лексичні збіги, подібно функції пошуку і заміни в сучасних текстових процесорах, але з двома мовами в тандемі. Відповідні слова (як показано нижче в підкресленому тексті) в новому реченні англійською мовою перекладено, використовуюючи збережені елементи, його переклад на французьку мову:

Click on the «Back» button to go to the previous step.

Cliquez sur le bouton «Suivant» pour passer à l'étape suivante (Doherty 2012).

За допомогою цих запропонованих збігів перекладач може оцінити їх якість і контекстуальну доречність і використовувати їх повністю або частково шляхом редагування (наприклад, додавання, видалення, заміни). Тут, наприклад, переклад для «Back» і «previous» потрібно буде вводити вручну, а перекладач буде замінювати дієслово на інше, щоб воно відповідало новому контексту. Ця нова англо-французька пара пропозицій буде збережена для подальшого повторного використання. Згодом TM можуть містити тисячі, мільйони і навіть мільярди таких перекладів, що збільшує ймовірність повторного використання, якщо тексти залишаються лінгвістично схожими.

На додаток до цієї основної функції TM, як правило, є в комплекті з додатковим програмним забезпеченням, що дозволяє перекладачам керувати спеціалізованою термінологією у форматі, аналогічному двомовним глосаріям (наприклад, медичними термінами); здійснювати пошук ключових слів у базі даних TM перекладам, що зберігаються; і обмінюватися цими лінгвістичними

даними з іншими користувачами за допомогою функцій управління проектами, характерних для сучасного ІТ-програмного забезпечення.

Поширення інструментів CAT в галузі і в академічних колах швидко привело до створення колекцій лінгвістичної інформації (званої «corpora», множинна форма корпусу) в багатьох мовних парах і в багатьох жанрах. З розвитком CAT-інструментів перекладачі змогли вперше з легкістю створювати свої власні колекції збережених перекладів для повторного використання в своїй роботі, для обміну з колегами, а також для комерційних і академічних цілей. Поглинання ТМ більшістю перекладачів послідовно зазначалося на протязі останніх двох десятиліть переважно для тих, які працюють у великих організаціях і спеціалізованих областях.

У своєму власному паралельному вигляді машинний переклад (Machine Translation, MT) почав розвиватися в 1930-х роках у вигляді механічних багатомовних словників. Однак тільки в 1950-х роках MT отримав більш широке поширення в якості обмеженого, контрольованого, але, можливо, автоматизованого процесу перекладу (Hutchins 2010).

Про це широко повідомлялося в засобах масової інформації в післявоєнний період, коли MT інформувався головним чином коштом криптографій та різних статистик. У зв'язку з постійно зростаючою доступністю обчислювальної потужності, лінгвістичних даних та зростаючою потребою в автоматизації, відчутні успіхи MT почали з'являтися в 1980-х і 1990-х роках, в основному з використанням підходів, заснованих на правилах, відповідно до яких набори лінгвістичних правил були написані вручну лінгвістами та перекладачами для кожної мовної пари (Arnold, Balkan, Meijer, Humphreys, & Sadler 1996). Із збільшенням числа професійних людських перекладів в ТМ в 1990-і і 2000-і роки для більшої сфери мов, напрямків, жанрів і типів текстів, статистичні MT зробили значний крок вперед в області досліджень і розробок технологій перекладу. Тоді відбулося широке поширення MT в перекладацькій галузі у вигляді вільно доступних онлайн-систем, таких як Google Translate2 і Microsoft Bing3, де обидві компанії вже були відомими ІТ-провайдерами, що володіли значними ресурсами для інвестицій в різноманітні дослідження MT в глобальному масштабі.

MT використовує статистичні підходи для аналізу великих обсягів даних з метою створення моделі перекладу слів і фраз з однієї мови на іншу та пошуку найкращих відповідників для певного контексту. Недоліком, однак, є те, що ці системи обмежені їх відносним незнанням лінгвістичної інформації та їх залежністю від власних даних. Таким чином, будь-які нові терміни і формулювання буде важко правильно перевести, якщо вони відсутні в даних системах.

Оскільки системи MT зазвичай будуються безпосередньо на основі людських перекладів, вони дійсно розмивають кордони між людським і машинним перекладом. Сучасні системи зазвичай містять мільйони перекладених людиною речень, з яких вони дізнаються закономірності ймовірності, в той час як спеціалізовані і вільно доступні онлайн-системи можуть містити ще більше даних від тисяч перекладачів, зібраних за багато

років. Ці системи постійно удосконалюються з точки зору якості і ефективності в міру того, як їх інфраструктури стають все більш досконалішими і доступними для більш високоякісних перекладацьких даних.

У 2000-і роки, в рамках все більш технологічного процесу перекладу, МТ був доданий в інструментарій багатьох перекладачів поряд з ТМ і іншими інструментами. Важливим застереженням в МТ є те, що, як і до цього, він, як правило, найкраще працює зі спрощеними і повторюваними лінгвістичними характеристиками в рамках одних й тих же жанрів і типів текстів.

Отже, широке впровадження інструментів САТ, головним чином ТМ, створило зростання продуктивності і послідовності перекладу, але при цьому знизило оплату праці для тих, хто займається перекладацьким видом діяльності. Потім ТМ проклали дорогу сучасним системам МТ, що імітують переклади виконані людиною і забезпечують випуск продукції в таких швидкостях і обсягах, які ніколи не будуть досягнуті тільки людиною-перекладачем. Однак робота з МТ не обходиться без власних ризиків, пов'язаних з якістю та спотвореннями, тому є певною перешкодою з якою доводиться стикатися перекладачам.

Після появи програмного забезпечення для ТМ і МТ потреба в технологічній компетенції професійних перекладачів залишається на вершині, а то й на крок попереду. Хоча, при грамотному й ефективному використанні ТМ і МТ багато з відомих проблем і недоліків цих технологій можна подолати, особливо щодо якості перекладу, щоб трохи змінити тенденцію до зниження цін на перекладацькі послуги відповідно до більш жорстких термінів. Також ці нові технології, в свою чергу, дозволили створити нові види професійних функцій, пов'язаних з перекладом, наприклад, локалізація, постредагування, управління проектами та оцінки якості, і вони дозволяють (машинному) перекладу охоплювати мови, які до цього моменту ігнорувалися у зв'язку з недостатнім попитом і комерційною життєздатністю. Це положення, яким задоволені багато користувачів, навіть якщо результат МТ не є найкращим за якістю, тому що він просто краще, ніж нічого. Таким чином, технологічні розробки у вигляді ТМ і МТ мали і продовжують мати значні наслідки як для перекладачів, тому що цінність їх діяльності поступово знижується, так і для звичайних користувачів, бо вони все більше звикають отримувати доступ до «безкоштовних» сервісів перекладу одним натисканням кнопки. Тому роль перекладачів в умовах все більш глобалізованого суспільства, що певним чином залежить від технологій, залишається незрозумілою.

Оскільки технології перекладу перетинаються, а іноді і повністю охоплюють весь процес перекладу, важливим фактором в ефективному використанні цих технологій є критичний і усвідомлений підхід до розуміння того, що такі інструменти можуть і чого не можуть робити і як користувачі повинні їх використовувати для досягнення бажаного результату. Отож виникає потреба у фундаментальній обізнаності та доступній освіті в області технологій перекладу, їх сильні і слабкі сторони, вплив на міжнародну і міжкультурну комунікацію для всіх зацікавлених сторін, включаючи перекладачів, покупців і

продавців послуг з перекладу, і, перш за все, для повсякденного користувача, який є найбільш вразливим в цій сфері.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гудманян, А. Г., Сітко, А. В., Струк, І. В. (2019) Функціонально-прагматична адекватність машинного перекладу публіцистичних текстів. *Науковий журнал Львівського державного університету безпеки життєдіяльності «Львівський філологічний часопис»*, 5. Львів
2. Armstrong, S., Way, A., Caffrey, C., Flanagan, M., Kenny, D., & O'Hagan, M. (2007). Leading by example: Automatic translation of subtitles via EBMT. *Perspectives: Studies in Translatology*, 14(3), 163–184.
3. Arnold, D., Balkan, L., Meijer, S., Humphreys, R., & Sadler, L. (1996). *Machine translation: An introductory guide*. Oxford, UK: Blackwell.
4. Baker, M. (1993). Corpus linguistics and translation studies: Implications and applications. In M. Baker, G. Francis, & E. Tognini-Bonelli (Eds.), *Text and technology: In honour of John Sinclair* (pp. 233–250). Amsterdam, The Netherlands: John Benjamins.
5. Doherty, S. (2012). *Investigating the effects of controlled language on the reading and comprehension of machine translated texts* (Unpublished doctoral dissertation). Dublin City University, Dublin, Ireland.
6. Hutchins, W. (2010). Machine translation: A concise history. *Journal of Translation Studies*, 13(1-2), 29-70.
7. W3Techs. (2015). Usage of content languages for websites. Retrieved from http://w3techs.com/technologies/overview/content_language/all
8. Машинный перевод. Retrieved from https://ru.wikipedia.org/wiki/Машинный_перевод

Іванова Юлія
Науковий керівник – проф. Гладуш Н. Ф.
(Київський університет імені Бориса Грінченка)

МОВНІ РЕАЛІЇ ЯК ВЕРБАЛЬНЕ ВИРАЖЕННЯ СПЕЦИФІЧНИХ РИС КУЛЬТУР

Реалії – це слова і словосполучення, які називають предмети, явища, об'єкти, характерні для життя, побуту, культури, соціального і історичного розвитку одного народу та малознайомі або чужі іншому народу, виражають національний колорит, що не мають, як правило, точних відповідностей в іншій мові і потребують особливого підходу при перекладі (Тер-Минасова 2000, 3):

- реалії є одним з класів безеквівалентної лексики;
- реалії характеризуються гнучкістю: не втрачаючи свого статусу, вони можуть одночасно стосуватися кількох лексичних категорій;
- багато реалій є виразниками конотативних значень;